

UNIVERSITATEA “ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI

FACULTATEA DE LITERE

ȘCOALA DOCTORALĂ DE STUDII FILOLOGICE

**RECEPTAREA LITERATURII ASCETICE ȘI MISTICE DIN
RENAȘTEREA SPANIOLĂ ÎN ROMÂNIA.
ASPECTE LINGVISTICE ȘI CULTURALE**

Rezumatul tezei de doctorat

Conducător de doctorat:
Prof. univ. dr. Cojocaru Dragoș

Doctorandă:
Andrieș G. Amelia (căs. Sandu-Andrieș)

Septembrie 2018

IAȘI

ANUNȚ

La data de 26 septembrie 2018, ora 09.00, în sala III.12., drd. **Andrieș G. Amelia** (căs. **Sandu-Andrieș**) va susține în ședință publică teza de doctorat cu titlul **Receptarea literaturii ascetice și mistice din Renașterea spaniolă în România. Aspecte lingvistice și culturale**, în vederea obținerii titlului științific de doctor în domeniul FILOLOGIE.

Comisia de doctorat are următoarea componență:

Președinte:

Prof. univ. dr. Magda JEANRENAUD, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza" din Iași;

Conducător de doctorat:

Prof. univ. dr. Dragoș COJOCARU, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza" din Iași;

Referenți:

Prof. univ. dr. Coman LUPU, Universitatea din București;

Prof. univ. dr. Georgiana LUNGU-BADEA, Universitatea de Vest din Timișoara;

Prof. univ. dr. Alexandru GAFTON, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza" din Iași.

Vă invităm să participați la ședința de susținere a tezei.

Teza poate fi consultată la Biblioteca Facultății de Litere.

Cuprins: Anunț susținere în ședință publică	2
Cuprins teză	3
Cuvinte-cheie	7
Rezumatul tezei	7
Bibliografie	15

CUPRINS

INTRODUCERE	Error! Bookma
1.1. Justificarea oportunității temei de cercetare	Error! Bookma
1.2. Obiectivul general al studiului. Obiectivele specifice	Error! Bookma
1.3. Precizarea și justificarea metodelor de cercetare	Error! Bookma
1.4. Surse primare, secundare, terțiare.....	Error! Bookma
1.5. Expunere critică a stadiului cercetării temei. Valoarea studiului.....	Error! Bookma
CAPITOLUL I - RENAȘTEREA TÂRZIE SPANIOLĂ. CONTEXTE ȘI AUTORI	Error! Bookma
I.1. Preambul. Metodologie specifică	Error! Bookma
I.2. Context istoric	Error! Bookma
I.3. Context literar	Error! Bookma
I.3.1. Renașterea târzie în Spania.....	Error! Bookma
I.3.2. O aparentă sinonimie: limba castiliană/ limba spaniolă în secolul al XVI-lea	Error! Bookma
I.3.3. Contribuția autorilor spirituali la consolidarea limbii castiliene ca limbă literară	Error! Bookma
I.4. Scrieri ascetice. Scrieri mistice	Error! Bookma
I.4.1. Semnificația termenilor	Error! Bookma
I.4.2. Religie sau literatură?	Error! Bookma
I.4.3. Tipuri de discurs religios	Error! Bookma
I.5. În căutarea autorilor: criteriile de selecție.....	Error! Bookma
I.6. Biografii paralele: Teresa de Ávila, Juan de la Cruz, Ignacio de Loyola, Luis de León.....	Error! Bookma
I.6.1. Autoreferențialitatea	Error! Bookma
I.6.2. Lecturile.....	Error! Bookma
I.6.3. Experiența închisorii.....	Error! Bookma

CAPITOLUL II - MODALITĂȚI ALE DISCURSULUI RELIGIOS.

EXEMPLIFICĂRI	Error! Bookma
II.1. Preambul. Metodologie specifică.....	Error! Bookma
II.2. Autobiografia spirituală și scrierea experiențială. Teresa de Ávila: <i>Libro de la Vida; Libro de las Fundaciones; Camino de perfección; Las Moradas</i>	Error! Bookma
II.3. Scrierea parenetică. Luis de León: <i>La perfecta casada</i>	Error! Bookma
II.4. Îndreptarul - manual de ascetică. Ignacio de Loyola: <i>Ejercicios espirituales</i>	Error! Bookma
II.5. Compendiul entimematic. Juan de la Cruz: <i>Dichos de luz y amor</i>	Error! Bookma

CAPITOLUL III - RECEPTAREA SCRIERILOR ASCETICE ȘI MISTICE DIN

RENAȘTEREA SPANIOLĂ ÎN SPAȚIUL CULTURAL ROMÂNESC	Error! Bookma
III.1. Preambul. Metodologie specifică	Error! Bookma
III.2. Teresa de Ávila (1515 - 1582).....	Error! Bookma
III.2.1. Receptarea în studii de critică literară	Error! Bookma
III.2.2. Receptarea în lucrări de istoria culturii și a ideilor religioase	Error! Bookma
III.2.3. Receptarea în periodice	Error! Bookma
III.3. Juan de la Cruz (1542 - 1591).....	Error! Bookma
III.3.1. Receptarea în studii de critică literară	Error! Bookma
III.3.2. Receptarea în lucrări de istoria culturii și a ideilor religioase	Error! Bookma
III.3.3. Receptarea în periodice	Error! Bookma
III.4. Ignacio de Loyola (1491 - 1556)	Error! Bookma
III.4.1. Receptarea în studii de critică literară	Error! Bookma
III.4.2. Receptarea în lucrări de istoria culturii și a ideilor religioase	Error! Bookma
III.4.3. Receptarea în periodice	Error! Bookma
III.5. Luis de León (1527 - 1591)	Error! Bookma
III.5.1. Receptarea în studii de critică literară	Error! Bookma
III.5.2. Receptarea în lucrări de istoria culturii și a ideilor religioase	Error! Bookma
III.5.3. Receptarea în periodice	Error! Bookma
III.6. Receptarea în manuale școlare de limba și literatura spaniolă.....	Error! Bookma

CAPITOLUL IV - RECEPTAREA ÎN ROMÂNIA PRIN TRADUCERI

IV.1. Preambul. Metodologie specifică	Error! Bookma
IV.2. Repere în reflecția asupra traducerii de text religios: o perspectivă diacronică	Error! Bo
IV.2.1. Aspecte lingvistice	Error! Bookma
IV.2.2. Aspecte culturale.....	Error! Bookma
IV.3. Receptarea prin traduceri.....	Error! Bookma
IV.3.1. Traduceri integrale. Aparat paratextual.....	Error! Bookma
IV.3.1.1. Teresa de Ávila.....	Error! Bookma
IV.3.1.2. Juan de la Cruz	Error! Bookma

IV.3.1.3. Ignacio de Loyola	Error! Bookm
IV.3.1.4. Luis de León	Error! Bookm
IV.3.2. Traduceri parțiale	Error! Bookm
IV.3.2.1. Juan de la Cruz	Error! Bookm
IV.3.2.2. Teresa de Ávila	Error! Bookm
IV.3.2.3. Luis de León	Error! Bookm

**CAPITOLUL V - TRANSPUNEREA DISCURSULUI RELIGIOS SPANIOL ÎN
 LIMBA ROMÂNĂ: PIERDERI ȘI RESTITUIRI DE EXPRESIVITATE LA NIVEL
 LEXICO-SEMANTIC ȘI MORFOLOGIC** **Error! Bookm**

V.1. Preambul. Metodologie.....	Error! Bookm
V.2. Valori ale diminutivelor în scrierile spirituale.....	Error! Bookm
V.2.1. Diminutivul spaniol: scurtă prezentare teoretică	Error! Bookm
V.2.2. Pierderi și recuperare ale valorilor expresive în actul traductiv: abordare contrastivă	Error! Bookm
V.2.2.1. Teresa de Ávila. <i>Las Moradas/ Castelul interior</i>	Error! Bookm
V.2.2.2. Luis de León. <i>La perfecta casada/ Soția desăvârșită</i>	Error! Bookm
V.2.2.3. Juan de la Cruz. <i>Declaración a la Noche oscura/ Comentariul la Noaptea întunecată</i>	Error! Bookm
V.2.2.4. Ignacio de Loyola: <i>Ejercicios espirituales/ Exerciții spirituale</i> . Error! Bookm	Error! Bookm
V.3. Superlativul absolut cult și superlativul absolut sintactic în limba spaniolă și în limba română	Error! Bookm
V.3.1. Pierderi și recuperare ale intensității expresive în actul traductiv	Error! Bookm
V.3.1.1. Teresa de Ávila - <i>Las Moradas/ Castelul interior</i>	Error! Bookm
V.3.1.2. Luis de León - <i>La perfecta casada/ Soția desăvârșită</i>	Error! Bookm
V.3.1.3. Ignacio de Loyola - <i>Ejercicios espirituales/ Exerciții spirituale</i> Error! Bookm	Error! Bookm
V.3.1.4. Juan de la Cruz - <i>Declaración a la Noche oscura/ Comentariul la Noaptea întunecată</i>	Error! Bookm
V.4. Variante pronominale și formule nominale de adresare în scrierile spirituale din Renașterea spaniolă	Error! Bookm
V.4.1. Pronume de adresare și formule nominale de adresare în discursul religios și în discursul social. Repere teoretice	Error! Bookm
V.4.1.1. Teresa de Ávila: <i>Poesías/ Poezii</i> . Abordări contrastive	Error! Bookm
V.4.1.2. Teresa de Ávila. Scrieri în proză. Abordări contrastive	Error! Bookm
V.4.1.3. Ignacio de Loyola. <i>Relato del Peregrino/ Jurnalul Pelerinului; Ejercicios espirituales/ Exerciții spirituale</i> . Abordări contrastive.....	Error! Bookm
V.4.1.4. Juan de la Cruz. <i>Epistolario/ Epistolar</i> . Abordări contrastive ... Error! Bookm	Error! Bookm
V.4.1.5. Luis de León. <i>De los nombres de Cristo/ Despre numele lui Cristos; Exposición al Cantar de los Cantares/ Comentariul la Cântarea Cântărilor; La perfecta casada/ Soția desăvârșită</i> . Abordări contrastive	Error! Bookm

CAPITOLUL VI - TRADUCERE LITERALĂ. TRADUCERE LITERARĂ. TRADUCERE CONFESIONALĂ	Error! Bookm
VI.1. Preambul. Metodologie specifică	Error! Bookm
VI.2. Două studii de caz	Error! Bookm
VI.2.1. Ioan al Crucii: poemul <i>Noche oscura del alma</i>	Error! Bookm
VI.2.1.1. Temă. Resurse expresive	Error! Bookm
VI.2.1.2. Trei traduceri românești – analiză comparată	Error! Bookm
VI.2.2. Ioan al Crucii: <i>Dichos de luz y amor</i>	Error! Bookm
VI.2.2.1. Resurse expresive în textul de plecare	Error! Bookm
VI.2.2.2. Două traduceri românești – analiză comparată	Error! Bookm
CAPITOLUL VII - VALORIFICAREA REZULTATELOR CERCETĂRII. CONTRIBUȚII DE TRADUCERE	Error! Bookm
VII.1. Retraduceri: justificare	Error! Bookm
VII.1.1. Fray Luis de León: <i>Soția desăvârșită</i> . Prolog, Capitolul I, II, III ...	Error! Bookm
VII.1.2. Juan de la Cruz: <i>Sfaturi de lumină și iubire</i>	Error! Bookm
VII.2. Traduceri în premieră: justificare	Error! Bookm
VII.2.1. Teresa de Ávila despre Juan de la Cruz: <i>Epistole</i> – extrase (prezentare bilingvă). Notă introductivă și traducere	Error! Bookm
VII.2.2. Luis de León: <i>Scrisoarea - Prolog</i> la ediția princeps a <i>Opereleor Complete</i> ale sfintei Teresa de Ávila. Comentariu și traducere	Error! Bookm
VII.2.3. Ignacio de Loyola: <i>Scrisori</i> – selecție. Notă introductivă și traducere	Error! Bookm
VII.2.3.1. Scrisoare de învățătură către o călugăriță (1536)	Error! Bookm
VII.2.3.2. Instrucțiuni pentru părinții teologi trimiși la Conciliul din Trento (1546)	Error! Bookm
VII.2.3.3. Scrisoare de alinare la moartea soției viceregelui Siciliei (1550)	Error! Bookm
VII.2.3.4. Instrucțiuni pentru preoții misionari (1552)	Error! Bookm
VII.2.3.5. Salut către Francisco Javier, ajuns ca misionar în Japonia (1552)	Error! Bookm
CONCLUZII	Error! Bookm
BIBLIOGRAFIA GENERALĂ A LUCRĂRII	

Cuvinte-cheie: scrieri ascetice și mistice; Renașterea spaniolă; tipuri de discurs religios; inovație literară; autoreferențialitate; Teresa de Ávila - *Castelul interior*, *Cartea vieții*, *Drumul*

perfectiunii, Întemeierile, Poezie; Juan de la Cruz – Poezie, Scrieri minore, Comentariul la Noaptea întunecată; Ignacio de Loyola - Exerciții spirituale, Istorisirea Pelerinului; Luis de León - Soția desăvârșită, Semnificația numelor lui Cristos, Comentariu la cartea lui Iov, Comentariu la Cântarea Cântărilor, Poezie; receptarea în România; studii literare; studii de istoria culturii și a ideilor religioase; manuale școlare; traduceri integrale și parțiale; aparat paratextual; pierderi și recuperări de expresivitate; diminutiv; superlativ absolut cult; variante pronominale și structuri nominale de adresare; studii de caz; traducere literară/ literală/ confesională; retraduceri; traduceri în premieră.

Situate la intersecția dintre tradiția creștină occidentală și expresia novatoare într-o limbă vernaculară aflată în plin proces de expansiune, scrierile spirituale au marcat nu doar epoca și societatea spaniolă din secolul al XVI-lea, ci întreg spațiul european. Traduse în zeci de limbi, au permis lecturi dintre cele mai variate (teologice, antropologice, morale, filosofice, literare, artistice, sociologice, psihologice), depășind cu mult cadrul strict religios și intrând în rândul marilor valori ale umanității. Spre deosebire însă de țări precum Franța, Italia, Olanda sau Belgia unde primele traduceri și comentarii apar încă din secolul al XVII-lea, în România interesul pentru literatura ascetică și mistică s-a manifestat relativ târziu (spre sfârșitul secolului al XIX-lea). Îndepărtarea în timp, distanța culturală, tematica circumscrișă unui domeniu sensibil (religie), diferențele confesionale dintre spațiul de plecare și spațiul de primire, dificultățile textului original, dificultățile traducerii, precum și circumstanțele ideologice și politice (în speță comunismul, refractar la orice iradiere a elementului religios) ar putea constitui posibile explicații. Întârzierea este în curs de a fi remediată, grație numeroaselor proiecte de traduceri demarate de edituri și hispaniști, precum și popularizării mai ample în presa scrisă.

Ca obiectiv general, prezenta lucrare de doctorat și-a propus să contureze un tablou cât mai cuprinzător asupra receptării în România a acestui tip de literatură ce conferă Renașterii târzii spaniole o trăsătură de viguroasă specificitate. Am selectat patru din cei mai importanți autori, și anume Tereza de Ávila, Ignățiu de Loyola, Ioan al Crucii și Luis de León. Admirati sau detestați, încadrați unor ideologii sau respinși tot ideologic, ei rămân creatorii unor opere excepționale. Ca metodologie de lucru, am optat pentru tratarea lor unitară. Perspectiva a integrat dinamic elemente de tip intercultural (raporturile dintre două sisteme literare și culturale), intratextual (traducerile propriu-zise) și cultural-istoric (spațiul receptor). Este vorba despre o temă amplă, susceptibilă de nuanțări, pe care niciun studiu nu poate pretinde să o epuizeze, ci doar să aducă un plus în cunoașterea ei.

Ca obiective specifice, cercetarea a urmărit: 1. să încadreze scrierile și autorii în contextul istoric, social, religios, literar, relevând interferențele contextuale, tematice și biografice; 2. să recenzeze critic gradul de receptare în România a scrierilor ascetico – mistice, la diferite paliere. 3. să urmărească ce aspecte lingvistice și culturale particulare intervin în traducerea de text religios; ce pierderi de expresivitate și substanță se produc în procesul de traducere și, mai cu seamă, ce mijloace compensatorii/ recuperatorii există, în cazul concret al elementelor lexico-semantic și morfologice propuse spre studiu; 4. să analizeze cu instrumente lingvistice dacă traducerea în limba română corespund originalului și intenției autorului sau reprezintă, dimpotrivă, adaptări literare ori confesionale axate pe elemente specifice de discurs religios; 5. să ofere variante punctuale de traducere pe parcursul analizei textuale; să valorifice rezultatele cercetării propunând retraduceri și, cu prioritate, traduceri în premieră, menite să extindă aria receptării în România a scrierilor spirituale spaniole.

Sursele primare le-au constituit textele în original, consultate în varii ediții de autor. Sursele secundare, diferitele traduceri identificate în limba română, după cum urmează: 1. Tereza de Ávila: *Cartea vieții; Drumul perfecțiunii; Întemeierile; Castelul interior; Poezie*. 2. Ioan al Crucii: *Poezie; Scrieri minore; Comentariul la Noaptea întunecată*. 3. Luis de León: *Soția desăvârșită; Semnificația numelor lui Cristos; Comentariu la cartea lui Iov; Comentariu la Cântarea Cântărilor; Poezie*. 4. Ignațiu de Loyola: *Exerciții spirituale; Istorisirea Pelerinului*. Cât despre sursele terțiare, constituite din lucrări de tipologie variată (studii literare, lingvistice, istorice, culturale, teologice; dicționare; articole; periodice etc.), acestea au fost bogate și au reprezentat un prețios punct de plecare în reflecția asupra temei, servind, de altfel, drept referință constantă și argument de autoritate.

Destinatarii specifici ai lucrării de față sunt hispaniștii și traducătorii - cei care intermediază între text și cititor, determinând în bună măsură calitatea și orientarea receptării. Prin interdisciplinaritatea abordării, lucrarea se adresează însă unui public larg, preocupat de literatura spirituală, de fenomenul religios privit în universalitatea, darși în particularitatea ideilor și manifestărilor sale.

Interesul cercetării constă în: 1. abordarea unitară și circumscrisă lingvisticii - ca liant al unui demers intercultural, intratextual și cultural-istoric mai amplu (opțiunea este justificată atât de atomizarea studiilor critice, cât și de numeroasele interferențe tematice, literare sau biografice existente la nivelul scrierilor și autorilor). 2. perspectiva traductologică (oferă o viziune externă de analiză a particularităților și

dificultăților transunerii acestui tip de discurs, în completarea viziunii interne propuse de diferiții cititori competenți ai textului, în diferitele elemente paratextuale ce însoțesc traducerile); 3.dimensiunea practică, manifestată în propunerea de traduceri. Toate aceste elemente contribuie la configurarea unei imagini de ansamblu asupra fenomenului receptării în România a literaturii ascetice și mistice spaniole.

Complexitatea temei a necesitat tratări diferențiate, dar natural complementare (metode descriptivo-istorice și, preponderent, analiză comparativă și studii de caz), direcția indusă fiind de la general spre particular. Structurată în șapte capitole, lucrarea are un caracter eminent aplicativ. Expunerile teoretice apar însă în mod necesar. Interacțiunea este constantă între diferitele aspecte studiate: deși capitolele pot fi lecturate separat, coeziunea depinde, în ultimă instanță, de lectura integrală a părților ce conformează întregul. Conținuturile sunt rezumate în continuare.

Capitolul I. Renașterea târzie spaniolă. Contexte și autori. Autorii reflectă îndeaproape spiritul epocii. Din acest motiv, o sinteză a circumstanțelor istorice devine nu doar oportună, ci și absolut indispensabilă pentru înțelegerea corectă a temei. Secolul al XVI-lea se caracterizează prin schimbări geopolitice majore, contraste sociale, conflicte religioase (Reformă și Contrareformă) și izbucniri naționaliste – inevitabil regășibile în artă: arhitectură, pictură, sculptură și, desigur, literatură. Scrierile ascetice și mistice reprezintă un rezultat aproape natural al contextului evocat, deși nu constituie nicidecum singurul tip de scrieri. Lista este completată de teatru, istoriografie, dialoguri culte renascentiste, romane păstorești, cavaleerești ori picaresți, poezie populară și cultă, culegeri de proverbe, piese satirice.

Conformând un ansamblu generos, capitolul încadrează scrierile religioase în contextul istoric, social, politic, ideologic, cultural, lingvistic și literar mai amplu; particularizează curentul Renașterii târzii în Spania; clarifică noțiuni aparent sinonime (limba castiliană - limba spaniolă); operează diferențierea terminologică între scrieri ascetice și scrieri mistice; circumscrie literatura de factură spirituală (canon literar sau canon teologic); motivează criteriile de selectare a autorilor; sistematizează tipurile de discurs religios; coagulează biografiile autorilor într-o abordare unitară ce pune în lumină multiple interferențe personale și textuale. Documentarea riguroasă, densitatea informațiilor se îmbină îndeaproape cu viziunea personală asupra diferitelor aspecte prezentate, constituind prin aceasta un aport original.

Capitolul II. Modalități ale discursului religios. Exemplificări. Literatura spirituală din Renașterea spaniolă se caracterizează printr-o prezență masivă în spațiul public și

privat, precum și prin varietatea tipologică a scrierilor. Din multitudinea de modalități discursive (traduceri de poezie biblică; traduceri din cărțile veterotestamentare sau din evangheliile; traduceri din Părinții Bisericii; glose și comentarii biblice și patristice; expuneri doctrinare; scrieri didactico-moralizatoare; sfaturi spirituale; metode de ascetică; oratorie sacră; epistole pastorale etc.), sunt ilustrate cinci, și anume: autobiografia spirituală; scrierea experiențială; scrierea parenetică; îndreptarul-manual de ascetică și compendiul entimematic. Cei patru autori se regăsesc cu texte emblematice, contextualizate în cadrul operei. Scrierile sunt prezentate din perspectiva parcursului editorial, a conținuturilor și, mai cu seamă, a acelor elemente de originalitate care constituie autentice repere în istoria literaturii spaniole.

În cazul Terezei de Ávila, am insistat pe noutatea demersului literar propus de autoare: *Libro de la vida* inaugurează genul autobiografiei spirituale în spațiul peninsular. *Libro de las Fundaciones*, *El castillo interior* și *Camino de perfección* continuă confesiunea spirituală inițială, adăugând valorii documentare a scrierilor o îndubitabilă valoare literară, recunoscută ca atare de nume dintre cele mai relevante din critica spaniolă. În cazul celorlalți autori (Luis de León - *La perfecta casada*; Ignacio de Loyola - *Ejercicios espirituales*; Juan de la Cruz - *Dichos de luz y amor*), am analizat critic structura operelor, organizarea și tratarea conținuturilor (insistând pe noțiunile și ideile specifice discursului religios), particularitățile stilistice, fără a exclude referințele editoriale, istorice sau teologice, absolut necesare pentru înțelegerea ansamblului. Am evidențiat dimensiunea didactică și de morală creștină a scrierilor, precum și finalitatea practică a acestora. Comentariile pe care le-am oferit au vizat să faciliteze ulterioarele analize tematice.

Capitolul III. Receptarea scrierilor ascetice și mistice din Renașterea spaniolă în spațiul cultural românesc. În ideea de a urmări cum se reflectă în România personalitatea complexă a celor patru scriitori, am propus câteva repere privind receptarea în: a) studii de critică literară; b) lucrări de istoria culturii și a ideilor religioase, lucrări bisericești normative sau consultative, precum și eseistică; c) periodice; d) manuale școlare. Acolo unde a fost posibil, am făcut trimiteri la receptarea autorilor în alte țări. Palierele de receptare enunțate au constituit o matrice utilă în tratarea echilibrată și unitară a autorilor – conform metodologiei încadrate obiectivului general. Capitolul, bogat în informații, depășește operațiile primare de identificare, descriere, sistematizare, intrând în analiza și interpretarea datelor, pe care le interrelaționează în mod constant.

a) În critica literară românească, ascetica și mistica spaniolă constituie prezențe relativ modeste. Reticența se explică, probabil, prin prejudecata că textele religioase ar fi mai degrabă o prelungire a teologiei decât autentice scrieri literare. Puținătatea referințelor face ca traducătorul să suplinească golurile, propunând – pe lângă varianta sa de traducere- și introduceri, prefețe, postfețe, note. Chiar și în condițiile acestei penurii de studii, am evidențiat o serie de surse din critica literară ce cuprind trimiteri mai mult sau mai puțin consistente la autorii studiați (*Manual de poetică pentru școlarele românești; Impresii asupra literaturii spaniole; Crestomație de literatură universală; Atlas de sunete fundamentale*). Am extras fragmente pe care le-am întregit, de-a lungul expunerii, cu analize personale, spre o mai bună înțelegere atât a contextului mai larg, cât și a autorului/ operei în sine.

b) În *Istoria ideilor și credințelor religioase* (Mircea Eliade) și, respectiv, în *Istoria culturii și civilizației* (Ovidiu Drimba), ponderea acordată autorilor este inegală: subiectul Ignățiu de Loyola este tratat mai consistent (în număr de pagini) de ambii specialiști, urmând ca importanța a expunerii Tereza din Ávila, Ioan al Crucii și, în sfârșit, Luis de León. Relaționând datele, cititorul român are posibilitatea să completeze și să nuanțeze sistemul teologic și antropologic al fiecăruia. Am extins tabloul către diferite surse alternative de informare: lucrări bisericești normative (relevante fiind cele aparținând teologilor Nichifor Crainic și Dumitru Stăniloae); traduceri în română ale unor scrieri ce provin din alte spații culturale (relevant fiind *Panegiricul sfintei Teresa din Avila* - Jacques Bénigne Bossuet); eseistică (filosoful Emil Cioran, un foarte fin cunoscător al fenomenului mistic spaniol, constituind referința comună). O perspectivă interesantă oferă acele scrieri duhovnicești unde autorii sunt văzuți ca punte de comunicare interconfesională.

c) În periodicele din România, prezența autorilor spirituali rămâne relativ modestă însă merită evidențiată calitatea revistelor, varietatea abordărilor (analiză literară; eseu filosofic; interpretare teologică; recenzie; traducere), reputația profesională a semnatarilor -toate acestea îmbogățind tabloul receptării în spațiul cultural românesc.

d) În manualele de limba spaniolă elaborate în România - limitate ca număr, de altfel - autorii mistici nu sunt studiați. Posibile explicații pentru neincluderea în programa școlară a acestui tip de literatură: criteriul vârstei și al capacității de înțelegere; gradul de dificultate a textelor; circumscrierea conținuturilor într-o arie sensibilă și, desigur, numărul limitat de ore destinat studierii limbii spaniole ca limbă străină.

Capitolul IV. Receptarea în România prin traduceri. Am considerat oportun ca nivelul principal de reflectare a receptării, constituit din traduceri, să fie tratat într-un capitol aparte. După cum notam, traducerile din literatura spirituală spaniolă apar târziu în România, comparativ cu alte arii culturale și lingvistice, unde există o lungă tradiție în acest sens. Prima parte a secolului al XX-lea se caracterizează prin traduceri parțiale. După anii 90 își fac apariția traducerile integrale. Am identificat un total de 16 volume, însoțite majoritar de aparat critic, propus de cititorii competenți ai textului (traducători; hispaniști; scriitori; critici literari; teologi; esești). Analiza diferitelor elemente paratextuale a constituit nucleul capitolului. Au interesat conținuturile și, în mod special, informațiile referitoare la metoda de traducere și la particularitățile demersului traductiv propus în fiecare caz. Și acest element a constituit o noutate, subsumându-se obiectivului tratării unitare a autorilor.

Identificarea traducerilor parțiale a necesitat o muncă de documentare minuțioasă, fiind vorba despre texte de mici dimensiuni, diseminate în lucrări de tipologie variată: studii de critică literară; florilegii de poeme; studii cu tematică religioasă; eseuri; reviste culturale etc. În acest caz am urmărit strict elaborarea unui catalog care să completeze tabloul receptării operelor și autorilor. Am oferit extrase din diferitele versiuni identificate, fără a viza analiza contrastivă a textelor și nici evaluarea în sine a traducerilor (temă abordată în *Capitolul VI*). Numărul de traduceri parțiale ajunge la 30, autorul cel mai prezent fiind Ioan al Crucii, pentru care sunt frecvente versiunile duble, triple sau chiar cvadruple.

Tabloul receptării prin traduceri integrale și parțiale a fost precedat de o sinteză a principalelor repere în reflecția asupra traducerii de text religios, cu abordarea ulterioară a câtorva aspecte lingvistice ce intervin în actul traductiv. Complementar perspectivei traductologice, am abordat tema condiționărilor socio-culturale – esențială întrucât atinge sensibilități aparte ale comunităților umane, cu implicații asupra identității lor spirituale individuale și colective. Fără a pretinde elemente teoretice de noutate (teoriile existente constituind o bază de lucru amplu suficientă), subcapitolul a sistematizat în manieră personală o materie extrem de bogată, adaptând-o la nevoile specifice ale cercetării. De asemenea, a oferit cadrul necesar pentru partea aplicativă a lucrării, centrată pe analiza de text.

- *Capitolul V. Transpunerea discursului religios spaniol în limba română. Pierderi și restituiri de expresivitate la nivel lexico-semantic și morfologic.* Constituie unul din cele mai dense capitole. Studiile de caz incluse aici au plecat de la realitatea că orice act traductiv presupune anumite pierderi la nivelul expresivității și al substanței

conținutului. Din evantaiul foarte amplu de posibilități, analiza a particularizat trei elemente potențial cauzatoare de pierderi sau diluări expresive, și anume: diminutivele; superlativele absolute culte; pronumele pentru persoana a II-a singular și formulele nominale de adresare, atât în discursul religios, cât și în discursul social. S-au acoperit astfel nivelul lexico-semantic și morfologic, interesând însă nemijlocit și consecințele asupra receptării la nivel pragmatic. Pentru fiecare din cele trei categorii de pierderi expresive, analiza a urmat metoda comparării textului - sursă cu textul în traducere. Accentul a căzut pe acele pierderi de substanță identificate în cazul elementelor circumscrise sferei religioase, fără a neglija însă diminuările de expresivitate în cazul elementelor aparținând sferei profane. Ipoteza de lucru a fost, pe de o parte, că toți traducătorii au întâmpinat dificultăți similare în procesul de transpunere; pe de altă parte că, în pofida idiolectelor și a diferențelor specifice, autorii studiați prezintă numeroase interferențe lingvistice și de conținut - operele aparținând aceleiași tipologii literare, aceleiași epoci și aceluiași spațiu cultural. Din aceste motive, tratarea aspectelor enunțate s-a făcut unitar, cu relevarea aspectelor comune. În paralel cu identificarea și explicitarea diferitelor pierderi de expresivitate produse în actul traductiv și datorate fie unor constrângeri ale limbii receptoare, fie unor interpretări ale traducătorilor, au interesat strategiile de compensare și recuperare a nuanțelor. Ipotezele, raționamentele și rezultatele au fost însoțite - acolo unde s-a dovedit oportun - de alternative de traducere, menite a valorifica nuanțele expresive din textul de plecare, în acord cu semnificațiile din textul spaniol, dar și cu mijloacele lingvistice existente în română.

Scrierile analizate au fost variate ca tipologie (poeme; scrieri de exegeză biblică; tratate spirituale sau didactico-morale; scrisori). Componenta aplicativă a predominat, fiind însă articulată pe o bogată componentă normativă. Demersula vizat mai buna cunoaștere a dificultăților de traducere, în ideea valorificării rezultatelor în potențiale proiecte de traducere. În ciuda aparentei simplități a subiectelor tratate, redactarea *Capitolului V* a solicitat un efort considerabil de documentare, sistematizare, sintetizare, sedimentare și expunere. Concluziile au fost detaliate în cadrul tezei. Dimensiunea exploratorie fiind dominantă, nu se exclude o anumită vulnerabilitate, care invită sincer la continuarea cercetării.

Capitolul VI. Traducere literală. Traducere literară. Traducere confesională. O traducere constituie un produs lingvistic și, în egală măsură, un produs cultural, supus unor condiționări și paradigme externe textului. În cazul scrierilor de factură religioasă, celor două opțiuni primare (literalitate și, respectiv, literaritate) li se adaugă

o a treia, care ține de orientarea confesională (mai cu seamă în condițiile unui spațiu de receptare diferit de spațiul de proveniență) și care prezintă constrângeri specifice. Urmând metoda comparativă, am analizat două texte aparținând misticului Juan de la Cruz, reflectate în cinci versiuni românești, în vederea identificării tipului de traducere. Este vorba despre poemul *Noche oscura del alma* și despre scrierea în proză *Dichos de luz y amor*. Conținutul și resursele expresive din textele spaniole au fost expuse critic. Soluțiile de traducere au ocupat înșănucleul analizei, axată pe studiul lexicului, fără a neglija însă nivelul fonetic, morfologic și sintactic.

Capitolul VII. Valorificarea rezultatelor cercetării. Contribuții de traducere este structurat în două părți. Prima cuprinde două retraduceri (Luis de León – *Soția desăvârșită*, text parțial; Juan de la Cruz - *Sfaturi de lumină și iubire*, text integral). Demersul a permis o cunoaștere mai temeinică a textelor spaniole, oferind, în același timp, măsura directă a dificultăților de transpunere. Reamintesc faptul că, în cadrul tezei (*Capitolele V și VI*), am propus alternative punctuale de retraducere pentru secvențe limitate: cuvânt, sintagmă, enunț, paragraf. Partea a doua cuprinde un număr de trei traduceri în premieră și constituie o componentă măsurabilă a contribuției personale la cunoașterea autorilor spirituali spanioli în România. Este vorba despre: Teresa de Ávila (un corpus de 35 de extrase din corespondența referitoare la Ioan al Crucii, în prezentare bilingvă); Luis de León (*Scrisoarea - Prolog* la ediția princeps a *Operele Complete* tereziene); Igațiu de Loyola (5 scrisori). Traducerile sunt însoțite de *Note introductive* și completează un nucleu mai consistent, deja publicat: *Scrieri spirituale spaniole. Tălmăcirii din Teresa de Ávila, Juan de Ávila și Luis de Granada*, Editura Ars Longa, Iași, 2018.

În toate cazurile am privilegiat axa autor - text în interpretarea conținutului și redarea formei, fără a neglija însă criteriul naturalității în limba-țintă, esențial pentru cititor. Cercetarea de tip exploratoriu, descriptiv sau explicativ propusă în capitolele anterioare s-a îmbogățit, astfel, cu o nouă componentă, circumscrisă zonei creative și care a fructificat rezultatele analizei lingvistice întreprinse.

Am urmărit, așadar, să ofer un tablou cât mai generos asupra receptării literaturii ascetice și mistice din Renașterea spaniolă în România, îmbinând aspecte lingvistice și culturale. Dată fiind bogăția de formă și fond a textelor, precum și legitima pluralitate de lecturi, cercetarea nu pretinde în niciun caz statut de exhaustivitate. Nici nu se află în afara unor greșeli. Concluziile rămân deschise. La fel,

temele de studiu, care merită aprofundate. Pentru a extinde sfera, propunerea de noi traduceri ar fi întru totul benefică. Reiterez profundul respect față de munca traducătorilor, în lipsa căreia spațiul cultural românesc ar fi fost cu mult mai sărac, iar subiectul tezei ar fi trebuit căutat în alte direcții.

BIBLIOGRAFIA GENERALĂ A LUCRĂRII

Studii în limba română

***ACADEMIA ROMÂNĂ. Institutul de Lingvistică ”Iorgu Iordan - Al. Rosetti” - *Gramatica limbii române, I* (coord. Valeria Guțu Romalo), Editura Academiei Române, București, 2005.

ADAMESCU, Gheorghe - *Manual de poetică pentru școalele românești – Exemple, Regule, Analize literare, Notițe istorice*, Tipografia “Epoca”, București, 1897.

AUGUSTIN – *De magistro*. Traducere de M. Rădulescu și C. Noica. Introducere de Lucia Wald. Ediție bilingvă, Editura Humanitas, București, 1994.

AUGUSTIN, Sfântul – *Confesiuni*. Traducere, introducere și note de Eugen Munteanu, Editura Nemira, București, 2006.

BOSSUET, Jacques-Benigne - *Panegiricul Sfântului Bernard de Clairvaux, Panegiricul Sfântului Francisc din Assisi, Panegiricul Sfintei Tereza din Avila*. Traducere de Cristian Bădiliță și Marius Lazurcă; Introducere de Cristian Bădiliță, Editura Amarcord, Timișoara, 1996

CANTEMIR, Dimitrie – *Descrierea Moldovei*, Editura Minerva, București, 1986.

CĂLINESCU, George – *Impresii asupra literaturii spaniole*, Editura pentru Literatură Universală, București, 1965.

- *Studii de literatură universală*, Editura Albatros, București, 1972.

CIORAN, Emil - *Singurătate și destin*, Editura Humanitas, București, 1991.

- *Eseuri*, Editura Cartea Românească, București, 1988.

- *Tratat de descompunere*, Editura Humanitas, București, 1992.

- *Istorie și utopie*, Editura Humanitas, București, 1992.

- *Lacrimi și sfinți*, Editura Humanitas, București, 2008.

CIORĂNESCU, Alexandru - *Literatură comparată. Studii și schițe*, Casa Școalelor, București, 1944.

CONȚAC, Emanuel – *Dilemele fidelității. Condiționări culturale și teologice în traducerea Bibliei*, Editura Logos, Cluj-Napoca, 2011.

CORNEA, Pavel – *Introducere în teoria lecturii*, Editura Polirom, Iași, 1998.

COȘERIU, Eugeniu – *Prelegeri și conferințe (1992-1993)*, Iași [Supliment la "Anuar de lingvistică și istorie literară", t. XXXIII/ 1992-1993].

– *Sincronie, diacronie și istorie. Problema schimbării lingvistice*, Editura Enciclopedică, București, 1997.

– *Introducere în lingvistică*, Editura Echinoc, Cluj-Napoca, 1999.

- «Despre creativitate și limbaj», în *Sud-Est Cultural. Revistă trimestrială de artă, cultură și civilizație*, nr.1/ 2012.

CRAINIC, Nechifor – *Sfințenia - împlinirea umanului. Curs de teologie mistică (1935-1936)*, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1993.

DEFOURNEAUX, Marcelin – *Viața de fiecare zi în Spania Secolului de Aur*. Traducere de Ileana Cantuniari, Editura Eminescu, București, 1981.

DIACONESCU, Diana Maria – *Terminologie creștină românească în perspectivă romanică. Studiu lingvistic*, Editura Ars Longa, Iași, 2014.

DIACONU, Dana – *Lecturi hispanice*, Editura Universității "Alexandru Ioan Cuza", Iași, 1995.

– «Două traduceri românești din lirica religioasă spaniolă», *Convorbiri literare*, Editor Uniunea Scriitorilor din România, anul CXXXIII serie nouă, octombrie 1999, nr.10 (46).

DOINAȘ, Ștefan Aug. – «Luis de León sau redimensionarea bucolicului»; «Juan de la Cruz sau evadarea din experiență a poeticului» în *Atlas de sunete fundamentale*. Antologie, prezentări, traduceri și postfață de Ștefan Aug. Doinaș, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1988.

DRAGOMIRESCU, Gh. N. – *Mică enciclopedie a figurilor de stil*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1975.

DRÎMBA, Ovidiu - *Istoria culturii și civilizației (IV)*, Editura Științifică, București, 1994.

DUMITRESCU, Domnița – *Îndreptar pentru traducerea din limba română în limba spaniolă*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980.

Dumitrescu-Bușulenga, Zoe; BĂRBOI, Constanța (coord.) – *Crestomație de literatură universală pentru învățământul preuniversitar și universitar*, Editura Diacon Coresi, București, 1993.

ECO, Umberto – *În căutarea limbii perfecte*. Traducere de Dragoș Cojocaru, Editura Polirom, Iași, 2002.

– *A spune cam același lucru, Experiențe de traducere*. Traducere de Laszlo Alexandru, Editura Polirom, Iași, 2008.

- ELIADE, Mircea – *Istoria credințelor și ideilor religioase (III)*. Traducere de Cezar Baltag, Editura Științifică, București, 1991.
- GAFTON, Alexandru - *După Luther. Traducerea vechilor texte biblice*, Editura Universității "Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2005.
- GUIA, Sorin – *Discursul religios. Structuri și tipuri*, Editura Universității "Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2014.
- IACOB, Livia - «Experiența sacrului în poezia Terezei de Ávila», *Convorbiri literare*, Revistă a Uniunii Scriitorilor din România, anul CL, 19 iunie 2017.
- IBRĂILEANU, Garabet – *Scriitori români și străini*, vol.II, Editura pentru literatură, București, 1968.
- IRIMIA, Dumitru – *Introducere în stilistică*, Editura Polirom, Iași, 1999.
- LEONTE, Carmelia – «Sfântul Ioan al Crucii: noaptea mistică I», *Revista Convorbiri Literare*, an 2010, ianuarie, nr.1 (169).
- «Sfântul Ioan al Crucii: noaptea mistică II», *Revista Convorbiri Literare*, an 2010, februarie, nr.2 (170).
- LORIA-RIVEL, Gustavo Adolfo – *Pentateuhul. Probleme de traducere a textului biblic*, Editura Universității "Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2004.
- LUNGU-BADEA, Georgiana – *Teoria culturilor, teoria traducerii*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2004.
- LUNGU-BADEA, Georgiana (coord.) - *Repertoriul traducătorilor români de limba franceză, italiană, spaniolă (secolele al XVIII-lea și al XIX-lea) – Studii de istorie a traducerii (I)*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2006.
- LUTHER, Martin – *Scrisoare deschisă despre traducere*. Versiune românească de Eugen Munteanu și Mariana Nastasia. Cuvânt înainte, note și comentarii de Eugen Munteanu, *Revista Transilvania*, nr.3, 2017.
- MARINO, Adrian – *Introducere în critica literară*, Editura Aius, Craiova, 2007.
- MICHIEVICI, Angelo – «Declinul Occidentului: o perspectivă», *Revista Timpul*, 15.01.2016.
- MORARU, Alois pr. – *Iezuiții în Moldova (1588-2010)*, Editura Presa Bună, Iași, 2011.
- MUNTEANU, Eugen – *Studii de lexicologie biblică*, Editura Universității "A.I.Cuza", Iași, 1995.
- *Introducere în lingvistică*, Editura Polirom, Iași, 2005.
- «Un caz de inconsecvență ortografică cu motivație confesională: *I(i)sus H(ch)ristos*», în *Revista Idei în dialog*, nr.8 (II), București, an 2005.

- NIDA, Eugen A. – *Traducerea sensurilor*. Traducere și prefață de Rodica Dimitriu, Editura Institutul European, Iași, 2004.
- ORIGEN - *Comentariu la Evanghelia după Ioan*. Traducere, note și studii de Cristian Bădiliță, Editura Institutul European, Iași, 1995.
- PAGEAUX, Daniel-Henri – *Literatura generală și comparată*. Traducere de Lidia Bodea. Cuvânt introductiv de Paul Cornea, Editura Polirom, Iași, 2000.
- PALADE, Tereza-Brîndușa - «Cîntarea spirituală a Sfîntului Ioan al Crucii», *Observator Cultural* – Săptămînal de informație și analiză culturală, 24.X.2010.
- «Străinul din inimă», *Observator Cultural*. Săptămînal de informație și analiză culturală, anul XIII serie nouă, 18-24 octombrie 2012, nr. 388(646).
- PAVEL, Teodora – *Mistica spaniolă în secolul al XVI-lea. Exemplul Sf. Ioan al Crucii*, Muzeul Brăilei, Editura Istros, Brăila, 2006.
- RĂDULESCU SALA, Marina – «Gramatică și ortografie: pronumele de politețe», Editura Universității din București, 2012.
- SESÉ, Bernard – *Viața sfîntei Tereza din Avila*. Traducere de Mala Bărbulescu, Editura Sapientia, Iași, 2006.
- SOFRONIE, Arhimandritul - *Nevoința cunoașterii de Dumnezeu. Scrisori de la Athos (căt-re D. Balfour)*. Traducere din limba rusă de Ieronim Rafail (Noica), Editura Reîntregirea, Alba Iulia 2013.
- ŠPIDLÍK, Tomáš – *Ignațiu de Loyola și spiritualitatea orientală*. Traducere de George Marius Nicoară, Editura Sapientia, iași, 2014.
- STĂNILOAIE, Dumitru - *Spiritualitatea ortodoxă. Ascetica și mistica*, Editura Institutului Biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1992.
- STEINER, George – *După Babel. Aspecte ale limbii și traducerii*. Traducere de Valentin Negoită și Ștefan Avădanci, Editura Univers, București, 1983.
- TELEOACĂ, Dana-Luminița – *Terminologia religioasă creștină în limba română*, Editura Academiei Române, București, 2005.
- UNGUREANU, Cristian – *Elemente de discurs religios în traducerile românești ale "Paradisului" dantesc*, Editura Sapientia, Iași, 2016.
- VASILEANU, Marius - «Sf. Ignățiu de Loyola», România liberă, 05.03.2009.
- VIANU, Tudor - *Literatură universală și literatură națională*, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1956.
- *Despre stil și artă literară*, Editura Tineretului, București, 1965.

VOSSLER, Karl – *Din lumea romanică*. Traducere de H.R. Radian, Editura Univers, București, 1986.

ZAFIU, Rodica – *Diversitate stilistică în româna actuală*, Editura Universității din București, București, 2001.

Studii în limba spaniolă

ALARCOS LLORACH, Emilio – *El fruto cierto. Estudios sobre las odas de fray Luis de León*, Ediciones Cátedra, Madrid, 2006.

ALATORRE, Antonio – *El apogeo del castellano*, Fondo de Cultura Económica, México, 1998.

ALBORG, Juan Luis - *Historia de la literatura española. I Edad Media y Renacimiento*, Editorial Gredos, Madrid, 1975.

ALBERICH, José et al. – *Historia de la literatura española (I)*, Ediciones Cátedra, Madrid, 1990.

ALCINA FRANCH, Juan; BLECUA, José Manuel – *Gramática española*, Editorial Ariel, Barcelona, 1989.

ALONSO, Dámaso - *La poesía de San Juan de la Cruz. (Desde esta ladera)*, Madrid, CSIC, 1942.

– *Poesía española. Ensayo de métodos y límites estilísticos*, Editorial Gredos, Madrid, 1980.

ALVAR, Manuel – «Sobre el español de San Ignacio», Quintín Aldea (ed.), *Ignacio de Loyola en la gran crisis del siglo XVI. Congreso Internacional de Historia, Madrid, 1991*, Universidad Complutense, Madrid, 1993.

ÁLVAREZ, Javier– *Mística y depresión: San Juan de la Cruz*, Editorial Trotta, Madrid, 1997.

ÁLVAREZ, Tomás - «Fray Luis de León y santa Teresa. El profesor salmantino ante la monja escritora» în *Santa Teresa y la literatura mística hispánica*, Actas del I Congreso Internacional sobre santa Teresa y la mística hispánica (Dirección: Manual Criado de Val), EDI-6, Madrid, 1984.

– «La Madre Teresa habla de fray Juan de la Cruz. Repertorio de textos teresianos sobre el Santo» în *Experiencia y pensamiento en san Juan de la Cruz* (coord. Federico Ruiz), Editorial de Espiritualidad, Madrid, 1990.

ÁLVAREZ VÁZQUEZ, José Antonio – *Trabajos, dineros y negocios. Teresa de Jesús y la economía del siglo XVI (1562-1582)*, Editorial Trotta, Madrid, 2000.

ANDRÉS, Melquíades – *San Juan de la Cruz. Maestro de la espiritualidad*, Ediciones Temas de Hoy, Madrid, 1996.

BARTHES, Roland – *Sade. Fourier. Loyola*, Ediciones Cátedra, Madrid, 1977.

- BARUZI, Jean – *San Juan de la Cruz y el problema de la experiencia mística*, Junta de Castilla y León, Valladolid, 2001.
- BECERRA HIRALDO, José María - *Introducción. Tendencia cultista en fray Luis*, în Fray Luis de León - *El Cantar de los Cantares de Salomón*, Ediciones Cátedra, Madrid, 2003.
- BLECUA, Alberto – *Estudios de crítica textual*, Editorial Gredos, Madrid, 2012.
- BLECUA, José Manuel – *Historia de la literatura española*, Librería General, Zaragoza, 1944.
– *Sobre poesía de la Edad de Oro (Ensayos y notas eruditas)*, Editorial Gredos, Madrid, 1970.
- CARRETER, Fernando Lázaro; CORREA CALDERÓN, Evaristo – *Cómo se comenta un texto literario*, Ediciones Cátedra-Grupo Anaya, Madrid, 2004.
- CEJADOR Y FRAUCA, Julio – *Historia de la lengua y literatura castellana*, Edición facsímil, Editorial Gredos, Madrid, 1972.
- CHECA CREMADES, Jorge - *La poesía en los siglos de oro: Renacimiento*, Editorial Playor, Madrid, 1982.
- CORPAS PASTOR, Gloria - *Manual de fraseología española*, Editorial Gredos, Madrid, 1996.
- CRIADO DE VAL, Manuel (dirección) – *Santa Teresa y la literatura mística hispana. Actas del I Congreso Internacional sobre Santa Teresa y la mística hispánica*, EDI-6, Madrid, 1984.
- DEL OLMO LETE, Gregorio (coord.) – *La Biblia en la literatura española* (Tomo II. Siglo de Oro-coord. Navarro Durán, Rosa), Editorial Trotta/Fundación San Millán de la Cogolla, Madrid, 2008.
- DIEZ BORQUE, J. M.^a (coord.) - *Historia de la literatura española. Tomo II. Renacimiento y Barroco. Siglos XVI/XVII*, Editorial Taurus, Madrid, 1980.
- EFRÉN DE LA MADRE DE DIOS; STEGGINK, Otger – *Tiempo y vida de Santa Teresa*, Editorial Biblioteca de Autores Cristianos, Madrid, 1996.
- FERNÁNDEZ ÁLVAREZ, Manuel - «La España del emperador Carlos V», în *Historia de España de Menéndez Pidal*, tomo XX, Editorial Espasa Calpe, Madrid, 1990.
- ESLAVA GALÁN, Juan – *Historia de la Inquisición*, Editorial Planeta, Barcelona, 1992.
- FLICHE, Agustin; MARTÍN, Víctor (coord.) - *Trento* (vol. XIX din *Historia de la Iglesia*.), EDICEP, Valencia, 1976.
- GARCÍA DE CASTRO, José – «Semántica y mística. Diario Espiritual de Ignacio de Loyola», *Miscelánea Comillas. Revista de Teología y Ciencias Humanas*, no.59, Universidad Pontificia Comillas, Madrid, 2001.
- GARCÍA DE CORTÁZAR, Fernando; GONZÁLEZ VESGA, José Manuel – *Breve historia de España*, Alianza Editorial, Madrid, 2005.

- GARCÍA DE LA CONCHA, Víctor - *El arte literario de Santa Teresa*, Barcelona, Ariel, 1978.
 – *Al aire de su vuelo. Estudios sobre Teresa de Jesús, fray Luis de León, Juan de la Cruz y Calderón de la Barca*, Editorial Galaxia Gutenberg, Barcelona, 2004.
- GARCÍA DE LA CONCHA, Víctor *et al.* - *La cultura del Renacimiento (1480-1580)* tomo XXI – *Historia de España de Menéndez Pidal* (coord. José María Jover Zamora), Editorial Espasa Calpe, Madrid, 1999.
- GARCÍA DE LA CONCHA, Víctor; SAN JOSÉ LERA, Javier – *Fray Luis de León. Historia, humanismo y letras*, Ediciones Universidad de Salamanca, Salamanca, 1996.
- GARCÍA LORCA, Francisco - *De Fray Luis de León a San Juan: la escondida senda*, Editorial Castalia, Madrid, 1971.
- GARCÍA YEBRA, Valentín – *Teoría y práctica de la traducción (I, II)*, Editorial Gredos, Biblioteca Románica Hispánica, Madrid, 1984.
 – *Traducción: Historia y teoría*, Editorial Gredos, Biblioteca Románica Hispánica, Madrid, 1994.
 – «¿Cicerón y Horacio preceptistas de la traducción?», <http://revistas.ucm.es>.
- GONZÁLEZ-CRUZ, Luis F. – «Los contrarios en armonía: símbolos religiosos en la poesía de santa Teresa», in *Santa Teresa y la literatura mística hispánica. Actas del I Congreso Internacional sobre santa Teresa y la mística hispánica*, Dirección Manuel Criado de Val, EDI, Madrid, 1984.
- HATZFELD, Helmut – *Estudios literarios sobre mística española*, Editorial Gredos, Madrid, 1955.
- HERRERO RUIZ DE LOIZAGA, F. Javier – *Sintaxis histórica de la oración compuesta en español*, Editorial Gredos, Madrid, 2005.
- HÓDAR MALDONADO, Manuel – *San Juan de la Cruz. Guía de maestros espirituales. Meta, camino y guía del místico*, Editorial Monte Carmelo, Burgos, 2009.
- HURTADO ALBIR, Amparo – *Traducción y traductología. Introducción a la traductología*, Ediciones Cátedra, Madrid, 2016.
- JOVER ZAMORA, José María (dir.) – *Historia de España de Menéndez Pidal*, tomo XX, Editorial Espasa Calpe, Madrid, 1990.
- LAFARGA, Francisco; PEGENAUTE, Luis (eds.) – *Historia de la traducción en España*, Editorial Ambos Mundos, Salamanca, 2004.
- LANG, Mervin F. – *Formación de palabras en español. Morfología derivativa productiva en el léxico moderno*, Ediciones Cátedra, Madrid, 1997.

- LAPESA, Rafael - *De la Edad Media a nuestros días. Estudios de historia literaria*, Editorial Gredos, Madrid, 1982.
- *Historia de la lengua española*, Editorial Gredos, Madrid, 1984.
- *Estudios lingüísticos, literarios y estilísticos*, Servicio de Publicaciones de la Universitat de València, Valencia, 1987.
- *Estudios de morfosintaxis histórica del español*, Editorial Gredos, Madrid, 2000.
- LLAMAS MARTÍNEZ, Enrique - *Santa Teresa de Jesús y la Inquisición española*, CSIC, Madrid, 1972.
- LÓPEZ BARALT, Luce - *Asedios a lo indecible. San Juan de la Cruz canta al éxtasis transformante*, Editorial Trotta, Madrid, 1998.
- LÓPEZ ESTRADA, Francisco - «En torno al soneto *El Cristo crucificado*», Boletín de la Real Academia Española, tomo 33, cuaderno 138, 1953.
- LUJÁN ATIENZA, Ángel - *Cómo se comenta un poema*, Editorial Síntesis, Madrid, 2000.
- LUPU, Coman - «Los diminutivos adverbiales en español y rumano», în *Estudios de lingüística románica* (colecție inițiată de prof. dr. Coman Lupu și coordonată de conf. dr. Adriana Ciama et al.), Editura Universității din București, 2018.
- MADRONA FERNÁNDEZ, Alberto; PISOT DÍAZ, Rafael - *Diferencias de usos gramaticales entre el español y el rumano*, Editorial Edinumen, Madrid, 2009.
- MAILLOT, Jean - *La traducción científica y técnica*, Editorial Gredos, Madrid, 1997.
- MANCHO DUQUE, María Jesús - *El símbolo de la noche en San Juan de la Cruz. Estudio léxico-semántico*, Ediciones Universidad de Salamanca, Salamanca, 1982.
- «El cultismo léxico en la lengua de Ignacio de Loyola y su reflejo en Ortega y Gasset», Revista Voces, no. 4, 1993.
- «Neologismos cultos en los *Ejercicios* de Ignacio de Loyola», AISO. Actas III, 1993
- MARCOS MARÍN, Francisco - *Aproximación a la gramática española*, Editorial Cincel, Madrid, 1972.
- MARÍN SEVILLA, José M^a - *Ignacio de Loyola. La enfermedad en su vida y su espiritualidad*, Publicaciones Universidad Pontificia de Salamanca, Salamanca, 2006.
- MAYORAL, José Antonio - *Figuras retóricas*, Editorial Síntesis, Madrid, 2005.
- MEISSNER, W. W., S. J. - *Ignacio de Loyola. Psicoanálisis de un santo*, Grupo Anaya/ Mario Muchnik, Madrid, 1995.
- MENÉNDEZ PELÁEZ, Jesús et al. - *Historia de la literatura española, vol.II. Renacimiento y Barroco*, Editorial Everest, León, 1999.

MENÉNDEZ PIDAL, Ramón - *Historia general de las literaturas hispánicas (Introducción. Caracteres primordiales de la literatura española con referencias a otras literaturas hispánicas, latina, portuguesa y catalana)*, Editorial Barna, Barcelona, 1949.

– *La lengua de Cristóbal Colón*, Editorial Espasa Calpe, Madrid, 1968.

– *De Cervantes y Lope de Vega*, Editorial Espasa Libros, Madrid, 1973

MIALDEA BAENA, Antonio José - *La recepción de la obra literaria de san Juan de la Cruz en España en los siglos XVII, XVIII y XIX*, Editorial Universidad de Córdoba, Córdoba, 2002.

MOYA, Virgilio – *La selva de la traducción. Teorías traductológicas contemporáneas*, Ediciones Cátedra, Madrid, 2016.

NEBRIJA, Antonio de - *Gramática de la lengua castellana*, Editorial Centro de Estudios Ramon Areces, Madrid, 1989.

NIDA, Eugene A.; TABER, Charles R. – *La traducción: teoría y práctica*, Ediciones Cristiandad, Madrid, 1986.

NIETO, José Constantino - *Místico, poeta, rebelde, santo: en torno a San Juan de la Cruz*, Fondo de Cultura Económica, Madrid, 1982.

ÑÁÑEZ FERNÁNDEZ, Emilio – *El diminutivo. Historia y funciones en el español clásico y moderno*, Editorial Gredos, Madrid, 1973.

ORELLA UNZUÉ, José Luis - «La cultura religiosa y la revolución de las ideas», in *Historia de España*, tomo XXI – *La cultura del Renacimiento (1480-1580)*, coord. Víctor García de la Concha, Editorial Espasa Calpe, Madrid, 1999.

PACHO, Eulogio - *Estudios sanjuanistas*, Editorial Monte Carmelo, Burgos, 1997.

PÉREZ, Joseph – *Breve historia de la Inquisición en España*, Editorial Crítica, Barcelona, 2002.

- *Teresa de Ávila y la España de su tiempo*, Editorial Algaba, Madrid, 2007.

PÉREZ BOSCH, Estela – *Los valencianos del Cancionero General: Estudio de sus poesías*, Publicacions de la Universitat de València, Valencia, 2008.

PLAZAOLA, Juan (Ed.) - *Ignacio de Loyola y su tiempo. Congreso Internacional de Historia (9-13 septiembre 1991)*, Ediciones Mensajero/ Universidad de Deusto, Bilbao, 1992.

POU JAURALDE, Pablo (dir.) – *Diccionario filológico de literatura española. Siglo XVI*, Editorial Castalia, Madrid, 2009.

PRIETO, Antonio – *La poesía española del siglo XVI. Aquel valor que respetó el olvido*, tomo II, Ediciones Cátedra, Madrid, 1987.

QUESADA MARCO, Sebastián – *Curso de Civilización Española*, Editorial SGEL, Madrid, 2006.

***REAL ACADEMIA ESPAÑOLA– *Nueva gramática de la lengua española*, Editorial Espasa Libros, Madrid, 2009.

RÉAU, Louis – *Iconografía del arte cristiano. Iconografía de los santos*, tomo 2, vol.4, Ediciones del Serbal, Barcelona, 1997.

RICO, Francisco – *Historia y crítica de la literatura española* (López Estrada, Francisco, coord. tomo II *Siglos de Oro: Renacimiento*), Editorial Crítica, Barcelona, 1980.

RODRÍGUEZ, Isaías A. – *Introducción a la mística de San Juan de la Cruz*, Abingdon Press, Nashville, 2009.

ROS GARCÍA, Salvador (coord.) - *Introducción a la lectura de san Juan de la Cruz*, Junta de Castilla y León, Consejería de Cultura y Turismo, Salamanca, 1991.

– *La recepción de los místicos. Teresa de Jesús y Juan de la Cruz*, Ediciones Universidad Pontificia Salamanca/ Centro Internacional Teresiano-Sanjuanista, Salamanca, 1997.

ROSSI, Rosa – *Juan de la Cruz. Silencio y creatividad*, Editorial Trotta, Madrid, 1996.

RUIZ, Federico – *Experiencia y pensamiento en san Juan de la Cruz*, Editorial de Espiritualidad, Madrid, 1990.

RUIZ FERNÁNDEZ, Jesús – «El socratismo cristiano en el *Quijote*», *Ingenium. Revista Electrónica de Pensamiento Moderno y Metodología en Historia de las Ideas*, Universidad Complutense de Madrid, nr.8, 2014.

SAINZ RODRÍGUEZ, Pedro - *Introducción a la Historia de la Literatura Mística en España*, Editorial Espasa Calpe, Madrid, 1984.

SAN JOSÉ LERA, Javier – «Exégesis y filología en Fray Luis de León», *Revista Ínsula*, no. 539, 1991.

SIMILARU, Lavinia – «*Traducir o morir*». *Aspectos de traductología/ «Traducem sau murim». Aspecte de traductologie*, Editura Universitaria, Craiova, 2017.

TELLECHEA IDÍGORAS, José Ignacio – *Ignacio de Loyola. Solo y a pie*, Editorial Sígueme, Salamanca, 1990.

THOMPSON, Colin P. – *El poeta y el místico. Un estudio sobre «El Cántico Espiritual» de San Juan de la Cruz*, Editorial Swan, Madrid, 1985.

– *La lucha de las lenguas. Fray Luis de León y el Siglo de Oro en España*, Junta de Castilla y León, Consejería de Educación y Cultura, Valladolid, 1995.

TOURY, Gideon – *Los estudios descriptivos de la traducción y más allá. Metodología de la investigación en estudios de traducción*, Ediciones Cátedra, Madrid, 2004.

VALDÉS, Juan de – *Diálogo de la lengua*, Ediciones Cátedra, Madrid, 1982.

VARAS GARCÍA, Julio C. - «Entre Juan de Ávila y Teresa de Jesús. Apuntes filológicos sobre su correspondencia», *Philobiblion. Asociación de Jóvenes hispanistas, Revista de literaturas hispánicas*, no. 4, 2016.

VÁZQUEZ-AYORA, Gerardo – *Introducción a la traductología*, Georgetown University Press, Washington, 1977.

VEGA RODRÍGUEZ, Ángel Custodio - *La poesía de Santa Teresa*, Editorial BAC, Madrid, 1975.

VOSSLER, Karl – *Introducción a la literatura española del Siglo de Oro*, Editorial Visor Libros, Madrid, 2000.

YNDURÁIN, Domingo - *Aproximación a San Juan de la Cruz. Las letras del verso*, Ediciones Cátedra, Madrid, 1990.

WRIGHT, Jonathan – *Los jesuitas. Una historia de los soldados de Dios*, Random House Mondadori, Barcelona, 2005.

Studii în limba franceză

BATAILLON, Marcel - «Jean d'Avila retrouvé (À propos des publications récentes de D. Luis Sala Balust)», *Bulletin Hispanique*, Année 1955, Volume 57, No.1.

BRAUDEL, Fernand – *La Méditerranée et le monde méditerranéen à l'époque de Philippe II*, Editions Colin, Paris, 1966.

CERTEAU, Michel de - *La fable mystique*, Paris, Gallimard, 1982.

CHAUNU, Pierre – *Le temps des réformes. Histoire religieuse et système de civilisation. II. La réforme protestante*, Editions Complexe, Bruxelles, 1984.

COURCELLES, Dominique de – *Thérèse d'Avila, femme d'écriture, femme de pouvoir dans l'Espagne du Siècle d'Or*, Editions Jérôme Millon, Grenoble, 1993.

DOLET, Etienne – *La manière de bien traduire d'une langue en l'autre. D'avantage de la punctuation de la langue françoise, plus des accents d'ycelle*, <http://gallica.bnf.fr>

DULPHY, Anne – *Histoire de l'Espagne*, Hatier, Paris, 1992.

DUMAS, Felicia – *Le Religieux: aspects traductologiques*, Editura Universitaria, Craiova, 2014.

ETCHEGOYEN, Gaston – *L'amour divin: essai sur les sources de Sainte Thérèse*, Bibliothèque de l'École de Hautes Études Hispaniques, Paris, 1923.

FERRIER, F. – *Saint Augustin*, Presses Universitaires de France, Paris, 1989.

HENRI, Bernard-Maitre - «Saint Ignace de Loyola. *Exercices spirituels*, traduits et commentés par François Courel», în *Revue d'histoire de l'Église de France*, tome 46, n°143, 1960.

JEANRENAUD, Magda – *La traduction, là où tout est pareil et rien n'est semblable*, EST-Samuel Tasted Éditeur, Bucarest, 2012.

KRISTEVA, Julia – *Thérèse, mon amour*, Éditions Fayard, Paris, 2008.

LADMIRAL, Jean-René – *Traduire: théorèmes pour la traduction*, Editions Gallimard, Paris, 1994.

LEONCE, Celier - «Paul Dudon. Saint Ignace de Loyola», în *Revue d'histoire de l'Église de France*, tome 20, n°88, 1934.

LYONS, John – *Éléments de sémantique*, Librairie Larousse, Paris, 1978.

MARGOT, Jean-Claude – *Traduire sans trahir. La théorie de la traduction et son application aux TEXTES BIBLIQUES*, EDITIONS L'ÂGE D'HOMME, LAUSANNE, 1979.

MESCHONNIC, Henri (coord.) – *Et le génie des langues?*, Presses Universitaires de Vincennes, Saint-Denis, 2000.

MOUNIN, Georges – *Les problèmes théoriques de la traduction*, Editions Gallimard, Paris, 1963.

SAPIR, Edward – *Linguistique*, Editions Gallimard/ Edition du Minuit, Paris, 1968.

SELESKOVITCH, Danica; LEDERER, Marianne – *Interpréter pour traduire*, Klincksieck (Didier Erudition), 2001.

SCHLEIERMACHER, Friedrich – *Des différentes methodes du traduire et autre texte*, Éditions du Seuil, Paris, 1999.

VINAY, Jean Paul; DARBELNET, Jean - *Stylistique comparée du français et de l'anglais. Méthode de traduction*, Edition Didier, Paris, 1958.

Studii în alte limbi

CARPI, Elena *et al.* - *L'uso del diminutivo nell'opera di Santa Teresa d'Avila*, Consiglio Nazionale delle Ricerche, Istituto di Linguistica Computazionale, Pisa, STAR, 1995.

NIDA, Eugene A. – *Toward a science of translating*, E. J. Brill, Leiden, 1964.

Dicționare

***ACADEMIA ROMÂNĂ, Institutul de Lingvistică "Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti" - *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române DOOM*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2005.

ALMOSNINO, Eleonora *et al.* – *Scriptori străini. Mic dicționar*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981.

AYUSO DE VICENTE, Mª Victoria *et al.* – *Diccionario de términos literarios*, Editorial Akal, Madrid, 2007.

BRANIȘTE, Ene; BRANIȘTE, Ecaterina - *Dicționar enciclopedic de cunoștințe religioase*, Editura Diecezana, Caransebeș, 2001.

BRUGGER, Walter – *Diccionario de filosofía*, Herder Editorial, Barcelona, 1983.

COROMINAS, Juan – *Breve diccionario etimológico de la lengua castellana*, Editorial Gredos, Madrid, 1976.

COTEANU, Ion; SECHE, Luiza; SECHE, Mircea - *Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1975.

COVARRUBIAS HOROZCO, Sebastián de - *Tesoro de la lengua castellana o española (1611)*, Universidad de Navarra; Editorial Iberoamericana; Editorial Vervuert; Real Academia Española, Madrid, 2006.

DUBOIS, Jean *et al.* – *Dictionnaire de linguistique et des sciences du langage*, Larousse, Paris, 1994.

DUCROT, Oswald; TODOROV, Tzvetan – *Dictionnaire encyclopédique des sciences du langage*, Editions du Seuil, 1972.

DUCROT, Oswald; SCHAEFFER, Jean-Marie - *Nouveau dictionnaire encyclopédique des sciences du langage*, Editions du Seuil, nouvelle édition, 1995.

GAVELA, Delia; ROJO ALIQUE, Pedro C. (coord.) – *Diccionario filológico de literatura española. Siglo XVI*, Editorial Castalia, Madrid, 2009.

JAURALDE POU, Pablo (coord.) – *Diccionario filológico de literatura española. Siglo XVI*, Editorial Castalia, Madrid, 2009.

MARTÍNEZ DE SOUSA, José – *Diccionario de bibliología y ciencias afines*, Ediciones Trea, Gijón, 2004.

MOLINER, María – *Diccionario de uso del español*, Editorial Gredos, Madrid, 1999.

MORENO MARTÍNEZ, Matilde – *Diccionario lingüístico-literario*, Editorial Castalia, Madrid, 2005.

***REAL ACADEMIA ESPAÑOLA – *Diccionario de Autoridades* (edición facsímil, Imprenta de la Real Academia Española, Madrid, 1737), Editorial Gredos, Madrid, 1979.

– *Diccionario de la lengua española*, Editorial Gredos Libros, Barcelona, 2014.

PHARIES, David – *Diccionario etimológico de los sufijos españoles*, Ediciones Gredos, Madrid, 2002.

WARD, Philip – *Diccionario Oxford de literatura española e hispano-americana*, Editorial Crítica, Barcelona, 1984.

TERREROS Y PANDO, Esteban de - *Diccionario castellano con las voces de ciencias y artes y sus correspondientes en las tres lenguas francesa, latina e italiana*, (facsimil, Imprenta de la viuda de Ibarra, Hijos y Compañía, Madrid, 1788), Editorial Arco Libris, Madrid, 1987.

Ediții de autor

ÁVILA, Juan de - *Obras completas del santo maestro Juan de Ávila. Sermones ciclo temporal*. Edición crítica. Tomo II. Introducciones, edición y notas del doctor Don Luis Sala Balust. Nueva edición, revisada y continuada por el doctor Don Francisco Martín Hernández, Biblioteca de Autores Cristianos, Madrid, 1970.

GRANADA, Luis de - *Obras castellanas, I. Prólogo galeato. Dos meditaciones. Primera Guía de pecadores. Segunda Guía de pecadores*, Editorial Turner Libros, Madrid, 1994.

LEÓN, Luis de, Fray – *Obras completas castellanas*. Edición revisada y anotada por el Rdo. P. Félix García, O. S. A, Biblioteca de Autores Cristianos, Madrid, 1944.

LEÓN, Luis de, Fray - *De los nombres de Cristo*. Edición Antonio Sánchez Zamarreño, Editorial Cátedra, Madrid, 1980.

LEÓN, Luis de, Fray – *De los nombres de Cristo*. Edición, prólogo y notas de Javier San José Lera. Estudio preliminar de Fernando Lázaro Carreter, Centro para la edición de los clásicos españoles. Galaxia Gutemberg. Círculo de Lectores, Barcelona, 2008.

LEÓN, Luis de, Fray – *La perfecta casada*. Estudio preliminar, selección y notas de Mercedes Etreros, Taurus Ediciones, Madrid, 1987.

LEÓN, Luis de, Fray – *Cantar de los Cantares de Salomón*. Edición de José Manuel Blecau, Editorial Gredos, Madrid, 1994.

LEÓN, Luis de, Fray – *Poesías completas. Propias, imitaciones y traducciones*. Edición, introducción y notas de Cristóbal Cuevas, Editorial Castalia, Madrid, 2001.

LOYOLA, Ignacio de, Santo – *Obras completas*. Edición manual. Transcripción, introducciones y notas de Ignacio Iparraguirre, S. I., con la *Autobiografía de San Ignacio* editada y anotada por Candido de Dalmases, S. I., Biblioteca de Autores Cristianos, Madrid, 1963.

LOYOLA, Ignacio de, Santo – *Ejercicios espirituales*. Edición de Luis González, S. I.; Ignacio Iparraguirre, S. I., Biblioteca de Autores Cristianos, Madrid, 1965.

JUAN DE LA CRUZ, Santo - *Vida y obras de San Juan de la Cruz*. Edición de Crisógono de Jesús Sacramentado O. C. D., Editorial Biblioteca de Autores Cristianos, Madrid, 1960.

JUAN DE LA CRUZ, Santo – *Poesía*. Edición de Domingo Ynduráin, Ediciones Cátedra, Madrid, 1984.

JUAN DE LA CRUZ, Santo - *Poesía completa y comentarios en prosa*. Edición, introducción y notas de Raquel Asún, Editorial Planeta, Barcelona, 1986.

JUAN DE LA CRUZ, Santo – *Obra completa 1. 2*. Edición de Luce López-Baralt y Eugenio Pacho, Alianza Editorial, Madrid, 1991.

JUAN DE LA CRUZ, Santo - *Obras escogidas. Avisos y sentencias espirituales*. Edición de Ignacio B. Anzoátegui, Editorial Espasa Calpe, Madrid, 2003.

TERESA DE JESÚS, Santa – *Las Fundaciones*. Revisión textual, introducción y notas de Teófanos Egido, Editorial de Espiritualidad, Madrid, 1983.

TERESA DE JESÚS, Santa – *Las Moradas*, Editorial Espasa Calpe, Madrid, 1985.

TERESA DE JESÚS, Santa – *Obras completas*. Edición de Maximiliano Herráiz, Editorial Sígueme, Salamanca, 1997.

TERESA DE JESÚS, Santa – *Las moradas del castillo interior*. Edición de Dámaso Chicharro, Editorial Biblioteca Nueva, Madrid, 1999.

TERESA DE JESÚS, Santa – *Castillo interior*. Edición de Salvador Ros García, Biblioteca de Autores Cristianos, Madrid, 2006.

TERESA DE JESÚS – *Libro de la vida*. Prólogo de Joseph Pérez. Edición de Hitos Hurtado, Editorial Edaf, Madrid, 2014.

TERESA DE JESÚS, Santa – *Obras completas*. Edición de Tomás Álvarez, Editorial Espiritualidad, Madrid, 2002.

TERESA DE JESÚS, Santa – *Obras completas*. Edición de Efrén de la Madre de Dios, O. C. D. y Otger Steggink, O. CARM., Biblioteca de Autores Cristianos, Madrid, 2015.

Traduceri

Cuvinte de har. Rugăciuni din literatura universală. Antologie, prezentare și prefață de Mihaela Voicu, Editura Arhiepiscopiei Romano Catolice, București, 1993.

Poeme creștine spaniole și latino-americe/ Poemas cristianos españoles e hispanoamericanos. Ediție bilingvă. Traducere, prefață și note de Aurica Brădeanu, Editura Polirom, Iași, 1998.

Tălmăciri după opt poeți europeni. San Juan de la Cruz; Charles Péguy; Max Elskamp; Rainer Maria Rilke; Federico García Lorca; Robert Desnos; Arthur Rimbaud; Louis Aragon. Traducere de Miron Radu Paraschivescu - Colecția Secolul XX, Fundația Regele Mihai I, București, 1946.

- LEÓN, Luis de, Fray – *Soția desăvârșită*. Traducere, introducere și note de Aurica Brădeanu, Editura Cronica, Iași, 2004.
- LEÓN, Luis de, Fray – *Semnificația numelor lui Cristos* Traducere de Aurica Brădeanu și Simona Catrinel Avarvarei. Prefață și note de Aurica Brădeanu, Editura Cronica, Iași, 2002.
- LEÓN, Luis de, Fray – *Poezii*. Traducere de Aurica Brădeanu și Ligia Brădeanu. Prefață și note de Aurica Brădeanu, Editura Cronica, Iași, 2006.
- LEÓN, Luis de, Fray – *Comentariu la cartea lui Iov*. Traducere de Aurica Brădeanu, Editura Testimonium, Iași, 2012.
- LEÓN, Luis de, Fray – *Comentariu la Cântarea Cântărilor*. Traducere de Aurica Brădeanu și Ligia Brădeanu. Notă asupra ediției de Aurica Brădeanu, Editura Testimonium, Iași, 2013.
- LEÓN, Luis de, Fray – *Viața retrasă. Înălțarea. Sonet în Atlas de sunete fundamentale*. Antologie, prezentări, traduceri și postfață de Ștefan Aug. Doinaș, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1988.
- LOYOLA, Ignace de, Saint - *Exercices spirituels*. Texte définitif (1548), traduit et commenté par Jean-Claude Guy Éditions du Seuil, 1982.
- LOYOLA, Ignațiu de – *Exerciții spirituale*. Traducere, Studiu introductiv și note de Christian Tămaș, Editura Polirom, Iași, 1996.
- LOYOLA, Ignațiu de – *Istorisirea pelerinului. Jurnalul mișcărilor lăuntrice. Exerciții spirituale*. Traducere și note de Antoaneta Sabău; Iulian Budău S. J.; Marius Taloș, S. J. Introduceri de Marius Taloș, S.J., Editura Polirom, Iași, 2007.
- TEREZA DIN ÁVILA, Sfânta – *Cartea vieții mele*. Traducere de Christian Tămaș. Prefață de Valeriu Gherghel, Editura Institutul European, Iași, 1994.
- TEREZA DIN ÁVILA, Sfânta – *Drumul perfecțiunii* Traducere și note de Christian Tămaș, Editura Ars Longa, Iași, 1995.
- TEREZA DIN ÁVILA, Sfânta – *Întemeierile*. Ediție îngrijită și traducere de Christian Tămaș, Editura Ars Longa, Iași, 1998.
- TEREZA DIN ÁVILA, Sfânta – *Castelul interior*. Prefață: Părinții Carmelitani Desculți. Biografie, studiu introductiv și note: P. Tomás Álvarez. Traducere de Christian Tămaș, Editura Ars Longa, Iași, 2007.
- TEREZA DE AVILA - *Poesías/Poezii. 31 de poeme mistice*. Ediție bilingvă. Introducere, note și traducere de Viorica C. Constantinescu, Editura Institutul European, Iași, 1996.
- JUAN DE LA CRUZ – *Versiuni poetice de Alexandru Busuioceanu, Secolul 20*. Revistă de sinteză editată de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România, nr. 292, 293, 294, anul 1985.

JUAN DE LA CRUZ – *Noaptea obscură a sufletului* în *Atlas de sunete fundamentale*. Antologie, prezentări, traduceri și postfață de Ștefan Aug. Doinaș, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1988.

IOAN AL CRUCII, Sfântul - *Noaptea întunecată*. Traducere de Ricarda Maria Terschak, Editura Thansib, Sibiu, 1994.

IOAN AL CRUCII, Sf. – *Sfaturi de lumină și iubire*. Traducere din spaniola veche, cuvânt înainte și postfață de Mihai Iacob, Editura EIDOS, Botoșani, 1994.

JUAN DE LA CRUZ, Santo/ IOAN AL CRUCII, Sfântul - *Noche oscura del alma/ Noaptea întunecată a sufletului*. Ediție îngrijită și prefață de Anca Crivăț-Vasile. Versiuni românești de Anca Crivăț-Vasile și Răzvan Codrescu, Editura Anastasia, București, 1997.

IOAN AL CRUCII, Sfântul - *Integrala operei poetice, cu textul spaniol original și cu fragmente din comentariile teologice în proză*, Ediție bilingvă. Ediție îngrijită, Prefață și note de Anca Crivăț. Traducere de Anca Crivăț; Răzvan Codrescu, Editura Christiana, București, 2003.

IOAN AL CRUCII, Sfântul - *Opere Minore. Inițiere în mistica Sfântului Ioan al Crucii*. Prefață: Părinții Carmelitani Desculți; Introducere și note: Părintele Eulogio Pacho, Părintele Luca Bulgarini; Traducere de Marina Fara, Editura Carmelitană, Snagov, 2009.

IOAN AL CRUCII, Sfântul – *Noaptea întunecată*. Prefață: Părinții Carmelitani Desculți; Introducere și note: Părintele Eulogio Pacho, ocd; Traducere: Ricarda Maria Terschak, Editura Carmelitană, Snagov, 2015.

Periodice

Convorbiri literare, octombrie 1999, nr.10.

Cronica, nr.7, iulie 2000 / nr.8, august 2000 / nr.11, noiembrie 2000.

Observator Cultural, 18 - 24 octombrie 2012, nr. 388(646).

România liberă, 05.03.2009.

Secolul 20, nr. 292, 293, 294, anul 1985.

Publicații personale

«Santa Teresa de Jesús en Rumanía. Entrevista a Christian Tămaș, traductor al rumano de las obras de Santa Teresa» – Hipogrifo. Revista de literatura y cultura del Siglo de Oro, Vol. 3, no.1, 2015, pp.257-266, <http://www.revistahipogrifo.com/index.php/hipogrifo/article/view/141>.

«Amelia Sandu-Andrieș în dialog cu Christian Tămaș» – Hyperion, Revistă de cultură. Anul 33. Numărul 7-8-9/2015 (255-256-257), pp. 19-22, www.revistahyperion.com.

«Despre traducere la fray Luis de León», în volumul Simpozionului Arta și tradiția în Europa, Editura Spiru Haret, Iași, 2015, pp. 280-287.

«Teresa de Jesús en los libros de texto» - NEXO. Revista Intercultural de Arte y Humanidades, n° 12, 2015, pp. 29-37, <http://www.iehcan.com/category/publicaciones/nexo/>.

«La perfecta casada – Héroe y antihéroe en la visión cristiana de Fray Luis de León» -ACTA IASSYENSIA COMPARATIONIS, 15 (1/2015), pp. 23-30, <http://literaturacomparata.ro>.

«Repere în reflecția asupra traducerii de text religios – tradiție și inovație», în volumul Simpozionului *Arta și tradiția în Europa*, Editura Spiru Haret, Iași, 2016, pp. 146-152.

«Ighațiu de Loyola - Valoarea formativă a eșecului în *Exercițiile spirituale*», în volumul Simpozionului *Educația valorilor din antichitate până în prezent*, Editura Universității "Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2017, pp. 73-85.

«Ioan al Crucii în spațiul cultural românesc – Repere în receptarea unei valori universale», în volumul Simpozionului *Educația valorilor din antichitate până în prezent*, Editura Universității "Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2017, pp. 87-103.

«Teresa de Ávila - Repere privind receptarea în spațiul cultural românesc», în volumul Simpozionului *Arta și tradiția în Europa*, Editura Spiru Haret, Iași, 2017, pp. 167-176.

«O aparentă sinonimie: limba castiliană/ limba spaniolă în secolul al XVI-lea», în volumul Simpozionului *Confluente cantemiriene*, Editura Vasiliana, Iași, 2017, pp. 54-60.

«Autobiografia spirituală și scrierea experiențială la Tereza din Ávila», în volumul Conferinței *Language, Culture and Change IX*, Editura Universității "Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2018, pp. 200-209.

Scrieri spirituale spaniole. Tălmăciri din Teresa de Ávila, Juan de Ávila și Luis de Granada, Editura Ars Longa, Iași, 2018.

«Două perspective asupra Christului răstignit: Ioan al Crucii și Salvador Dalí» – în curs de apariție în volumul Simpozionului *Educația valorilor din antichitate până în prezent*, Editura Universității "Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2018.

«Cinci scrisori ale lui Ighațiu de Loyola în traducere românească» – în curs de apariție în volumul *In honorem Conf. univ. dr. Tudora Șandru Mehedinți*, Editura Universitaria, Craiova, 2018.

Webografie

www.academia.edu

<http://atelier.liternet.ro>

www.bible.com/ro

<http://bibliacatolica.ro>

www.bne.es

www.cervantesvirtual.com

<http://convorbiri-literare.ro>

<https://dexonline.ro>

www.diacronia.ro

<http://dle.rae.es>

<https://dialnet.unirioja.es>

www.ebible.ro/biblia/paralel/cornilescu-ortodoxa

www.ec.aciprensa.com
<http://gallica.bnf.fr>
www.iehcan.com
www.ignaziana.org
www.joveneshispanistas.com
www.observatorcultural.ro
<http://www.persee.fr>
www.portalcarmelitano.org
www.revistahipogrifo.com
www.revistahyperion.com
<https://revistas.uam.es>
<http://revistas.ucm.es>
<https://revistatransilvania.ro>